

Asia: VN/30743/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi eräistä leikkauksista ja lääketieteellisistä toimenpiteistä sekä luonnoksista erikoissairaanhoidon keskittämisasiasetuksen ja päivystysasetuksen muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Kommentit ehdotetusta leikkauksista ja tiettyjä lääketieteellisiä toimenpiteitä koskeva valtioneuvoston asetuksesta. Onko ehdotettu asetusta selkeä ja toimeenpantavissa, ja onko siinä huomioitu oleelliset asiat? Ellei mielestänne ole, miten sitä pitäisi muuttaa?

Ok.

Kommentit erikoissairaanhoidon keskittämisasiasetuksen 4 §:n muutosehdotuksesta (psykoterapeuttisiin ja psykososiaalisiin menetelmiin liittyvä työnjako)

Esitystä on tarpeen muuttaa. Ehdotetussa muutoksessa keskittämisasiasetuksen 4 §:n (psykoterapeuttisten ja psykososiaalisiin menetelmien työnjako) on puutteita sekä kohtia, jotka on kokonaisuuden toimivuuden varmistamiseksi tarpeen korjata.

Asetusta ei tule muuttaa siihen suuntaan, että erikoissairaanhoidon palveluorganisaatiolle voitaisi tulkitä annetun tehtäväksi psykoterapeuttisten ja psykososiaalisten menetelmien kansallinen arviointi, valinta, koordinaatio tai kouluttaminen. Erikoissairaanhoidolla ja yliopistosairaaloilla on kuitenkin roolinsa hoitoketjujen koordinaatiossa omilla yhteistyöalueillaan, ja tästä roolista käsin niiden on tärkeä edelleen osallistua - kuitenkin yhteistyössä yliopistojen ja muiden kouluttajaorganisaatioiden kanssa toteutettavaan menetelmien levittämiseen ja ylläpitoon alueillaan.

Keskittämisasiasetuksen luonnoksessa todetaan:

"Yliopistollista sairaalaa ylläpitävien hyvinvointialueiden ja Uudellamaalla HUS-yhtymän on huolehdittava seuraavista erikoissairaanhoidon tehtävistä, niiden suunnittelusta ja yhteen sovittamisesta alueellisesti;

Kuitenkin tämän jälkeen asetuksen kohdassa 6) ehdotettu tekstimuotoilu on: "psykoterapeuttisten ja psykososiaalisten menetelmien arviointi ja osaamisen ylläpito valtakunnallisessa yhteistyössä". Tämä muotoilu on tulkittavissa siten, että erikoissairaanhoidon tehtävänä olisi psykoterapeuttisten ja psykososiaalisten menetelmien kansallinen arviointi - sen mukaisesti myös valinta, ja osaamisen ylläpito, joka voidaan puolestaan tulkita kouluttamisvastuuksi.

Muotoilu on yhteensopimaton sekä kokonaisuutena järjestetyn psykososiaalisten menetelmien kouluttamisjärjestelmän toiminnallisuuden että psykoterapeuttisten menetelmien kouluttamista koskevan lainsäädännön kanssa. Kohdan 6) muotoilu ja viittaus erikoissairaanhoidon valtakunnalliseen rooliin tulisi poistaa kokonaan. Ehdotamme sen sijaan, että tämän tilalle alueellista koordinaatiota koskien erikoissairaanhoidon tehtäväksi tulisi tarkoituksenmukaisemmin vain alueellisesta menetelmien ylläpidosta ja yhteensovittamisesta huolehtiminen. Ehdotamme että tähän muotoiluun lisätään maininta " yhteistyössä menetelmien koulutusvastuussa olevien yliopistojen kanssa." Alueellinen koordinaatorooli sopii paremmin myös keskittämasetuksen tekstiin.

Tavoitteena oleva psykososiaalisten menetelmien yhdenvertainen saatavuus sekä vaikuttavien menetelmien käyttö palvelujärjestelmässä edellyttävät sekä yliopistollisten kouluttajaorganisaatioiden nimeämistä kouluttamistehtävään, että myös terveydenhuollon yhteistyöalueista ja niiden hallinnosta tai yksittäisistä terveydenhuollon toimijoista riippumattoman kansallisen asiantuntijaorganisaation, esimerkiksi THL:n nimeämistä kansalliseen koordinaatiotehtävään. Tavoitteita ei kyetä saavuttamaan vain terveydenhuollon ja sen hallinnon tai niiden välisten yhteistyösopimusten toimintana ja ohjaamana. Ei ole tarkoituksenmukaista eikä toimivaa, että yksittäiselle terveydenhuollon palveluja tuottavalle organisaatiolle muodostuisi korostunut, palvelujen riippumattonta arviointia ja laaja-alaista kouluttamista ja kehittämistä estävä rooli.

Psykososiaaliset menetelmät ovat lyhytjohdoksia psykoterapioista. Minkä tahansa psykososiaalisen menetelmän palvelujärjestelmään vienti vaatii osaavat kouluttajat ja menetelmän teoreettiset perusteet hallitsevat ohjaajat. Toiminta on monitieteistä ja moniammatillista. Siksi tavoitteiden saavuttamisessa ja tehokkaassa implementaatioissa ei ole kyse vain terveydenhuollosta ja terveydenhuolto-organisaatioista erillisenä kokonaisuutena. Osaamisen ylläpito, levitys ja implementaatio tapahtuu aina yhteistyössä kouluttamisen kanssa. Myös yliopistollisten sairaaloiden koordinaatorooli menetelmien osaamisen ylläpidosta omilla yhteistyöalueillaan edellyttää yhteistyötä kouluttajaorganisaatioiden, erityisesti yliopiston kanssa, ja tämä tulee täydentää asetustekstiin.

Suomessa niin psykoterapian koulutuksesta että mielenterveyden ammasteissa toimivien ammattilaisten peruskoulutuksesta vastaavat yliopistot.

(Asetus terveydenhuollon ammattihenkilöistä 564/1994, 2 a §; Asetus yliopistojen tutkinnoista ja erikoistumiskoulutuksista 794/2004, 28 §). Tuloksellinen kouluttaminen ja menetelmien osaamisen tuottamisen koordinaatio edellyttää monitieteisen, -ammatillisen, ja -menetelmäisen kokonaisuuden

näkemistä, hyödyntämistä ja kliinisten psykososiaalisten menetelmien tutkimuksen ja tuottamisen tuntemusta. Myöskään psykoterapeuttisten ja psykososiaalisten menetelmien levittämistä tai arviointia ei voida osoittaa vain terveydenhuollon palvelutoimintaan keskittyville organisaatioille. Niissä ei ole tehtävään varattuja resursseja tai osaamista, eikä niitä ole hankittavissa sinne ilman isoja investointeja ja kouluttamisen päällekkäisjärjestelmän luontia. Kouluttamistoiminta edellyttää kouluttamisasiantuntijuutta ja kouluttamistoimintaa, jota ei voi hankkia palvelu-organisaatioihin esimerkiksi ulkoisin palveluostoin tai potilasohjauksella. Onnistunutta menetelmien levittämistä ja osaamisen ylläpitoa ei voi irrottaa kouluttajaosaamisesta. Koulutuksentuottajien, tutkijoiden ja terveydenhuollon palveluketjun toimijoiden, kuten yliopistosairaaloiden yhteistyötä tulee lisätä.

Asetusta tuleekin täydentää kolmen asian osalta:

1. Yliopistojen kouluttajarooli tulee lisätä, ja samoin niiden osallistuminen menetelmäarvioitiin, kansalliseen koordinaatioon ja alueelliseen osaamisen ylläpitoon
2. Riippumattoman, kansallisesta menetelmien levittämisen ja koulutuksen koordinaatiosta vastaavan toimijan rooli tulee lisätä asetustekstiin.
3. Myös yhteistyöalueen laajuudessa alueellisessa menetelmien koordinaatiossa terveydenhuollon hallinnon toimijuus itsenäään on riittämätöntä ja edellyttää yhteistyötä varsinaisten kouluttajaorganisaatioiden, erityisesti yliopistojen kanssa.

Alla kannanottojen perustelut eriteltynä yllä mainittuihin kolmeen asiaan:

1. Yliopistojen kouluttajarooli täytyy sisällyttää selkeästi asetukseen

Psykoterapian kouluttaminen ja opettaminen muodostaa kokonaisuuden:

- yliopistot ovat Suomessa psykoterapian kouluttajaorganisaatioita
- näistä koulutuksista ja kouluttajaosaamisesta voidaan parhaiten johtaa myös psykososiaaliset menetelmäkoulutukset
- niissä on toimiva yhteistyö ja laaja kokemus moniammatillisten ja -metodisten, vaikuttavien hoitojen kouluttajien kanssa koulutusten tuottamisessa
- tulee varmistaa ettei psykososiaalisten menetelmien koulutukseen muodostu asetuksella ylimääräistä päällekkäisorganisaatiota terveydenhuoltoon
- heikosti kouluttajaorganisaatioihin kytkeytyvä terveydenhuollon koulutus on todennäköisesti tehotonta ja lisää pirstaleisuutta
- asetustekstissä tulee varmistaa yliopistojen ja niiden valitsemien kouluttajatahojen osallisuus kouluttamisessa

- terveydenhuollon palveluissa rekrytoidaan ja siellä toimii peruskoulutettuja, eri ammattitaustat omaavia mieleterveysammattilaisia, joilla on omat osaamistaustansa ja yliopistollinen tai AMK-pohjainen taustakoulutus
- kouluttajaorganisaatiot osaavat itse tehtävänsä mukaan kehittää näille ammattilaisille pitkittäisen koulutusradan lähtien perustutkintoihin sisällytettävästä menetelmäkoulutuksesta psykososiaalisiin mentelmiin, edeten lyhytpsykoterapiataitojen kehittämiseen ja edeten aina psykoterapian kouluttamiseen asti.
- osaamisen tuottaminen ja menetelemäkpuluttamisen koordinaatio tapahtuu luonnollisesti itse näissä peruskoulutusorgansaatioissa, terveydenhuollon hallinnolla ei ole edellytyksiä ottaa haltuun tällaista kokonaisuutta ilman suuria lisäinvestointeja
- kouluttajaorgansaatiot voivat näin tuottaa parhaiten koulutuksen kokonaiskoordinaation ja resurssiohjaus koulutukseen tulee osoittaa niihin

2. Riippumaton kansallinen koordinaatitaho psykososiaalisten menetelmien arvioinnin ja levittämisen koordinaatioon

- tämä tulisi mainita asetusluonnoksessa ja poistaa luonnoksesta viittaukset erikoissairaanhoidon organisaatioiden kansalliseen rooliin menetelmien osalta.
- THL on luonnollinen organisaatio, johon voidaan muodostaa riippumaton kansallinen asiantuntijatoimija (Laki Terveiden ja Hyvinvoinnin laitoksesta 668/2008)
- menetelmien saatavuutta ei voida parantaa ilman riippumatonta toimijaa, joka varmistaa eri kouluttajatahojen, tutkijoiden ja hoito-organisaatioiden toimijoiden mukaanoton
- menetelmien implemenetaatioon alueilla tullaan joka tapauksessa tarvitsemaan implementoinnin tukiresurssia, jota tulisi koordinoita kansallisesti riippumattomasti
- kansallinen riippumaton koordinaatio varmistaa parhaiten alueellisten tekijöiden huomioimisen sekä kaiken käyttävissä olevan osaamisen hyödyntämisen
- kansallinen riippumaton koordinaatiotoimija on tarpeen myös siksi, että psykoterapeuttisista ja psykososiaalisista interventioista kertynyttä näyttöä ja tutkimusta voidaan seurata puolettomasti
- toimija varmistaa ettei muodostu terveydenhuollon yksittäisen toimijan tiedunkeruun, datan, menetelmien valinnan, välineiden tai koulutuslustoan monopoliasemaa, joka estää riippumattoman tutkimuksen suorittamista
- tällainen ratkaisu voi johtaa tutkimusasetelmien kapeutumiseen, mutta myös tutkimusrahoituksen kapeuttavaan keskittymiseen yksittäisille infrastruktuuria hallitseville toimijoille

3. Menetelmien alueellinen koordinaatio ja ylläpito:

Keskittämisasietusluonnoksen teksti kohdassa 6 on epäselvä myös hyvinvointialueiden yhteistyösuhteiden ja toimijoiden vastuiden osalta. Yliopistojen rooli tulee lisätä kouluttaja-organisaatioina myös alueelliseen koordinaatioon ja ylläpitoon.

Kommentit muista keskittämis- ja päivistysasetuksen muutosehdotuksista

Ei kommentteja.

Ranta Klaus
Tampereen yliopisto yhteiskuntatieteiden tiedekunta -
Psykoterapeuttikoulutus